

å begynne med vanlige sigaretter, men det gjør ikke deres sammenligning mellom snus og e-sigaretter mer gyldig. Vi kan ikke basere fremtidig regulering på redsler som kan vise seg å være ubegrunnede.

Jeg kom med en utfordring til Sanner & Grimsrud om å dokumentere ett eneste tilfelle av en ikke-røyker som starter med e-sigaretter for så å gå over til vanlige sigaretter. Dette har de ikke kommet med, og det overrasker meg heller ikke nevneverdig, da jeg ikke tror det har skjedd. For en forhenværende røyker vil det ikke være noe logisk grunn til å gå tilbake til vanlige sigaretter, da e-sigarettene gir en bedre opplevelse – det er dette jeg mener gjør dem så effektive.

I tillegg er det også slik at det er svært få ikke-røykere som begynner med e-sigaretter. Sanner & Grimsrud påstår at bruken sprer seg til aldri-røykere. Dette stemmer ikke med virkeligheten, se for eksempel deres egen referanse (2) hvor det konkluderes med at «det er lite som tyder på at noe mer enn et ubetydelig antall aldri-røykere bruker produktet regelmessig» (2, side 5). Det henvises også videre til en nyere rapport (3), som viser at det ikke er noen trend at bruken sprer seg til aldri-røykere. Sanner & Grimsrud referer også til to andre artikler (4, 5) for å underbygge denne påstanden. Ut ifra sammendragene (og min tidligere erfaring med denne type undersøkelser) underbygger dataene i disse studiene heller ikke Sanner & Grimsruds påstander. Eksempelvis ser vi i den første at de først finner en svært lav bruk blant aldri-røykere (1.4%), men baserer konklusjonen, at mange ikke-røykere bruker e-sigaretter, på at en tredel av brukerne er ikke-røykere (3). Det er vel da innlysende at de også tar med dem som har sluttet ved hjelp av e-sigaretter i denne andelen?

Hvis man skal problematisere bruken av et røykesluttprodukt blant forhenværende røykere, vil jo alle røykesluttprodukter bli problematiske ... så lenge de virker, selvsagt. Merk også at det er stor forskjell på en ikke-røyker og en aldrirøyker samt stor forskjell på å ha prøvd noe én eller to ganger og det å bruke det fast. Disse forskjellene mistenker jeg at bevisst viskes ut fra en del undersøkelser for at tallmaterialet skal understøtte konklusjonen, og man må gå litt i dybden for å se hva tallene faktisk sier.

Jeg vil opprettholde min utfordring om å dokumentere ett enkelt tilfelle av en ikke-røyker som starter med e-sigaretter, for så å gå over til sigaretter, og i tillegg vil jeg utfordre Sanner & Grimsrud til å dokumentere at nikotin er avhengighetsskapende også ved fravær av andre stoffer i tobakksrøyk. Dette kan de for eksempel gjøre ved å dokumentere tilfeller av ikke-røykere som har blitt avhengige av andre nikotinholdige røykesluttprodukter.

Morten Moe

morten.metall@gmail.com

Morten Moe [f. 1979] er IT-konsulent i Get.

Ingen oppgitte interessekonflikter.

Litteratur

1. Sanner T, Grimsrud TK. E-sigaretter – til skade eller nytte? Tidsskr Nor Legeforen 2015; 135: 959–61.
2. Electronic cigarettes (also known as vapourisers). Action on smoking and health (ASH), nov. 2014. www.ash.org.uk/files/documents/ASH_715.pdf (15.7.2015).
3. Use of electronic cigarettes (vapourisers) among adults in Great Britain. Action on smoking and health (ASH), may 2015. www.ash.org.uk/files/documents/ASH_891.pdf (15.7.2015).
4. McMillen RC, Gottlieb MA, Shaefer RM et al. Trends in electronic cigarette use among U.S. adults: Use is increasing in both smokers and nonsmokers. Nicotine Tob Res 2014; ntu213. [Epub ahead of print].
5. Goniewicz ML, Gawron M, Nadolska J et al. Rise in electronic cigarette use among adolescents in Poland. J Adolesc Health 2014; 55: 713–5.

T. Sanner & T.K. Grimsrud svarer:

De to sentrale punktene i kommentarene til IT-konsulent Morten Moe er spørsmålet om nikotin er avhengighetsskapende i fravær av andre stoffer i tobakksrøyk og spørsmålet om personer som aldri har røykt vil gå over til å røyke sigaretter etter å ha brukt e-sigaretter.

Helt siden slutten av 1950-tallet har tobakksindustrien forstått at nikotin er nøkkelen til trofaste kunder (1). Vi vet at det er meget lett å bli avhengig av nikotin uansett om det tas opp fra lungene, som ved røyking og bruk av e-sigaretter, eller fra slimhinnene i munnhule og nese som ved bruk av snus.

På samme måte som det er få personer som begynner med tobakksprodukter etter at de er 18–20 år, vil det sannsynligvis være få voksne som ikke bruker eller har brukt tobakksprodukter som vil begynne med e-sigaretter. Vår bekymring er ungdommen. Industrien driver intens reklame for e-sigaretter overfor ikke-røykende ungdom i land hvor dette er tillatt, og en rekke undersøkelser har vist en kraftig økning i bruken av e-sigaretter blant unge mennesker, også ungdom som ikke tidligere har brukt tobakksprodukter (2, 3). Disse vil kunne bli avhengige av nikotin på samme måte som de som begynner å røyke eller begynner med snus.

I Sverige ble bruk av snus vanlig blant ungdom lenge før norsk ungdom begynte med snus. Således brukte noe over 10 % av unge svenske menn mellom 15 og 19 år snus i 1969/70, men det er først nå i de siste årene at man har kunnet demonstrere at ungdom som hadde prøvd snus i ung alder har langt høyere risiko enn andre for å være røykere i slutten av ungdomsårene (4). Tilsvarende vil vi forvente at ungdom som prøver e-sigaretter vil ha økt risiko for å bli røykere når de blir eldre, men vi forventer i likhet med det man har funnet i forbindelse med snus, at det vil ta flere år før man i epidemiologiske undersøkelser kan vise dette.

Tore Sanner

tore.sanner@kjemi.uio.no

Tom K. Grimsrud

Tore Sanner [f. 1935] er professor emeritus. Han var tidligere forsknings-sjef ved Institutt for kreftforskning, Radiumhospitalet, og professor II ved Kjemisk institutt, Universitetet i Oslo.

Ingen oppgitte interessekonflikter.

Tom K. Grimsrud [f. 1955] er dr.med., spesialist i arbeidsmedisin og overlege/forsker ved Kreftregisteret.

Ingen oppgitte interessekonflikter.

Litteratur

1. WHO. Evaluation of the tobacco industry positions on addiction to nicotine A report prepared for the Tobacco Free Initiative. Geneva: World Health Organization, 2008: 69 p.
2. McCarthy M. «Alarming» rise in popularity of e-cigarettes is seen among US teenagers as use triples in a year. BMJ 2015; 350 (apr17 7): h2083.
3. White J, Li J, Newcombe R et al. Tripling use of electronic cigarettes among New Zealand adolescents between 2012 and 2014. J Adolesc Health 2015; 56: 522–8.
4. Joffer J, Burell G, Bergström E et al. Predictors of smoking among Swedish adolescents. BMC Public Health 2014; 14: 1296.

Re: E-sigaretter – til skade eller nytte?

Jeg ønsker igjen å kommentere Sanner & Grimsruds svar på min kritikk av deres kronikk (1). De underbygger sin påstand om at nikotin på egen hånd, altså uten tobakk, er avhengighetsskapende med en henvisning til at nikotin er avhengighetsskapende i både snus og røyk. Både snus og røyk inneholder jo tobakk, så denne dokumentasjonen kan vel ikke være gyldig i denne sammenheng. Det finnes mye nyere forskning som tyder på det motsatte. Se for eksempel disse to artiklene (2, 3). For øvrig stammer gjengs oppfatning av nikotin som den avhengighetsskapende faktor i tobakksrøyk fra svært tvilsomme kilder som for ikke lenge siden ble kastet ut av FDAs TPSAC (Tobacco Products Scientific Advisory Committee) på grunn av interessekonflikter, da de mottok vederlag fra diverse medisinganter (4).

Jeg ser også et stort problem med måten Sanner & Grimsrud forsøker å dokumentere sin påstand om at bruk av e-sigaretter øker voldsomt blant unge ikke-røykere. Deres første kilde (5) viser at e-sigaretter erstatter tobakk, i og med at andelen røykere går ned samtidig som bruk av e-sigaretter øker, mens det samlet sett holder

>>>

seg stabilt. Er dette virkelig noe vi ønsker å regulere i senk? Deres andre kilde (6) undersøker «ever-users», altså alle som noen gang har prøvd e-sigaretter, men sier lite om hvor mange som blir faste brukere.

Sist, men ikke minst fortsetter den ugyldige sammenlikningen med snus. For det første er det helt meningsløst for noen som har prøvd e-sigaretter å gå over til et produkt som både smaker verre og påvirker helsa svært negativt. For det andre dokumenterer Sanner & Grimsrud heller ikke denne gang et eneste tilfelle av noen som har gått fra å bruke e-sigaretter til å røyke sigaretter. Dette første forklarer her det andre. Jeg observerer at forfatterne ønsker å vente i mange år på dokumentasjon på en slik trend, men nå har e-sigarettene vært her såpass lenge at det burde være mulig å oppdrive ett eneste tilfelle hvis det skal være sannsynlig at dette blir en trend. For det tredje; hvis det dukker opp et og annet tilfelle som gjør nett-opp dette, anser jeg det som svært sannsynlig at dette er personer som ville begynt å røyke uansett. Dette er også en stor svakhet ved påstanden om at snusbruk fører til sigarettøyking: hva hvis snus ikke hadde vært tilgjengelig – hadde da disse personene gått rett på sigarettene? Er det snusen i seg selv som gjør at de begynner med sigaretter eller er det mer sannsynlig at disse personene er disponert for å begynne med sigaretter uansett?

Morten Moe

morten.metall@gmail.com

Morten Moe [f. 1979] er IT-konsulent i Get.

Ingen oppgitte interessekonflikter.

Litteratur

1. Sanner T, Grimsrud TK. E-sigaretter – til skade eller nytte? Tidsskr Nor Legeforen 2015; 135: 959–61.
2. Fagerstrom K. Dependence on tobacco and nicotine. Nicotine science and policy 14.12. 2013. <http://nicotinepolicy.net/karl-fagerstrom/520-dependence-on-tobacco-and-nicotine> [19.8.2015].
3. Updating recommendation on smoking cessation. The myth of nicotine addiction. A letter from Professor Molimard to HSA. Form indep 26.8.2013. www.formindep.org/The-myth-of-nicotine-addiction.html [10.8.2015].
4. Anti-smoking experts paid by Big Pharma. Another article by Klaus K. Frank Davis 8.11. 2014. <https://cfrankdavis.wordpress.com/2014/11/08/anti-smoking-experts-paid-by-big-pharma/> [10.8.2015].
5. McCarthy M. «Alarming» rise in popularity of e-cigarettes is seen among US teenagers as use triples in a year. BMJ 2015; 350 (apr17 7): h2083.
6. White J, Li J, Newcombe R et al. Tripling use of electronic cigarettes among New Zealand adolescents between 2012 and 2014. J Adolesc Health 2015; 56: 522–8.

T. Sanner & T.K. Grimsrud svarer:

Moe reiser tvil om nikotin i seg selv er avhengighetsskapende. Nikotin er et sterkt avhengighetsskapende stoff. Nikotin oppfyller kriteriene for å klassifiseres som avhengighetsskapende og er det stoffet som utløser avhengighet ved bruk av tobakksprodukter (1, 2). Det er imidlertid individuelle forskjeller i evnen til å bli avhengig av nikotin. Tobakksindustrien kjente til avhengighetsproblemet på et tidlig tidspunkt og har utnyttet dette til å manipulere med tilsetningsstoffer som påvirker avhengigheten. Det er for øvrig en kjent sak at en avhengighet også kan påvirkes av psykologiske, sosiale og andre atferdsmessige forhold.

Moe er uenig når vi skriver at det er en kraftig økning i bruken av e-sigaretter blant unge mennesker. Flere undersøkelser har vist at dette er riktig. To eksempler: I New Zealand økte andelen av 14–15-åringer som hadde prøvd e-sigaretter fra 7,0% i 2012 til 20% i 2014 (3). I Florida hadde 1,5% av 11–13-åringer brukt e-sigaretter de siste 30 dagene i 2011. I 2014 var andelen økt til 4,0%. For 14–17-åringene var de tilsvarende tallene 3,1% i 2011 og 10,8% i 2014 (4).

Moe mener at «det helt meningsløst for noen som har prøvd e-sigaretter å gå over til et produkt som både smaker verre og påvirker helsa svært negativt». Det er vel kjent fra andre typer avhengighet (alkohol, narkotika) at brukerne går over til andre produkter når tilgjengeligheten endres. I løpet av neste år må myndighetene bestemme om

e-sigaretter skal selges fritt, og dersom e-sigaretter blir tilgjengelig i norske butikker, blir det neste spørsmålet om det skal være tillatt å bruke e-sigaretter på steder hvor det ikke er tillatt å røyke. Vi vet at flere røykere benytter snus på steder hvor det ikke har anledning til å røyke, og vi frykter at det samme vil være tilfellet blant brukere av e-sigaretter.

Tore Sanner

tore.sanner@kjemi.uio.no

Tom K. Grimsrud

Tore Sanner (f. 1935) er professor emeritus. Han var tidligere forsknings-sjef ved Institutt for kreftforskning, Radiumhospitalet, og professor II ved Kjemisk institutt, Universitetet i Oslo.

Ingen oppgitte interessekonflikter.

Tom K. Grimsrud (f. 1955) er dr.med., spesialist i arbeidsmedisin og overlege/forsker ved Kreftregisteret.

Ingen oppgitte interessekonflikter.

Litteratur

1. Dybing E, Sanner T. Nikotinavhengighet–medisinsk-biologiske forhold. Tidsskr Nor Lægeforen 2002; 122: 302–5.
2. Le Foll B, Goldberg SR. Effects of nicotine in experimental animals and humans: an update on addictive properties. Handbook Exp Pharmacol 2009; 192: 335–67.
3. White J, Li J, Newcombe R et al. Tripling use of electronic cigarettes among New Zealand adolescents between 2012 and 2014. J Adolesc Health 2015; 56: 522–8.
4. Porter L, Duke J, Hennon M et al. Electronic cigarette and traditional cigarette use among middle and high school students in Florida, 2011–2014. PLoS ONE 2015; 10: e0124385.

Re: E-sigaretter – til skade eller nytte?

Debatten i forbindelse med Sanner & Grimsruds artikkel om e-sigaretter (1) har blant annet dreid seg om skadevirkninger av nikotin. Jeg viser til en artikkel publisert av Royal Society for Public Health (2). Artikkelen tar for seg de skadevirkningene nikotin i seg selv har, og ikke som en substans i sigaretter. Da fremkommer det at nikotin i seg selv er «harmless». I artikkelen fremmes det også en rekke konkrete forslag til å få redusert forbruket av sigaretter og fremme andre mindre skadelige produkter som alternativer.

Steinar Willassen

steinwi@hotmail.com

Steinar Willassen (f. 1960) er hovedlærer ved Forsvarets Høgskole.

Ingen oppgitte interessekonflikter.

Litteratur

1. Sanner T, Grimsrud TK. E-sigaretter – til skade eller nytte? Tidsskr Nor Legeforen 2015; 135: 959–61.
2. Royal Society for public health. Nicotine «no more harmful to health than caffeine». www.rsph.org.uk/en/about-us/latest-news/press-releases/press-release1.cfm/pid/32B2FF71-A11A-42F6-A0C8EF19BA0E0C4F [13.8.2015].

T. Sanner & T.K. Grimsrud svarer:

Helseskadende effekter av ren nikotin på mennesker lite undersøkt. Det er viktig å være klar over at Royal Society for Public Health (RSPH) ikke er en vitenskapelig institusjon, men en medlemsorganisasjon for britiske helsearbeidere. Willassen viser i sitt innlegg til en pressemelding fra RSPH, ikke en vitenskapelig artikkel. Pressemeldingen omtaler en rapport som RSPH nylig har offentliggjort (1), og i denne rapporten er det bare én enkelt referanse som omhandler toksiske effekter av nikotin, nemlig en syv år gammel oversiktsartikkel. Det er ikke angitt hvem som har skrevet RSPH-rapporten.

Gravide kvinner og personer med nylig diagnostisert hjerteinfarkt eller hjerneslag advares mot bruk av medisinske nikotinerstatningsprodukter. Nikotin er sannsynligvis en medvirkende årsak til at brukere av tobakksprodukter har dårligere prognose ved kreftsykdom og redusert effekt av kreftbehandling (2). I tillegg mistenkes nikotin for å bidra til utvikling av type 2-diabetes (3).

>>>